

## **SCHRIFTELIJKE VRAAG**

nr. 70

van **BRECHT WARNEZ**

datum: 1 december 2023

---

aan **GWENDOLYN RUTTEN**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

---

### *Herbestemming en structurele nevenbestemming van kerken - Burgerparticipatie*

Reeds enkele jaren zoeken lokale besturen een antwoord op de vraag wat de toekomst is van kerkgebouwen, waarvan bijna 30% in aanmerking komt voor een project van her- of nevenbestemming. Hoewel de mogelijkheden voor toekomstige bestemmingen eindeloos lijken, blijkt uit cijfers de breed gedragen wens van lokale besturen om bij het herinrichten van de gebouwen nauw aan te sluiten bij de historische en culturele bestemming van de kerken.

De kerk blijft voor velen in de parochie een plaats voor ontmoeting en gemeenschapsvorming, al dan niet in een religieuze context. Kerkgebouwen waren de afgelopen eeuwen en decennia een spil bij de gemeenschapsvorming in dorpen en parochies. Ze waren een plaats waar mensen tot rust konden komen en elkaar konden ontmoeten, waar er verbinding en solidariteit was tussen mensen. Het is dan ook belangrijk op zoek te gaan naar een passende nieuwe invulling voor kerken. De concrete uitvoering van de ideeën blijft in de praktijk moeilijk en stoot doorheen het proces op verschillende hindernissen.

Op 29 januari 2023 trad het decreet van 19 januari 2023 in werking, dat voorziet in een uitbreiding van de subsidiemogelijkheden voor lokale besturen en kerkbesturen om projecten van neven- en herbestemming op te nemen. Zo kunnen lokale besturen en kerkbesturen subsidies krijgen voor de opmaak van opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor neven- of herbestemming. Daarenboven kunnen door de komst van het nieuwe decreet ook parochiekerken die bij aanvang maximaal vijf jaar geleden onttrokken zijn van erediensten, subsidies aanvragen voor haalbaarheidsstudies, opmetingsplannen en processen van trajectbegeleiding, en een basisinvestering die latere herbestemming mogelijk moeten maken. De Vlaamse overheid heeft het maximale subsidiebedrag opgetrokken naar 250.000 euro.

Inmiddels werd het Platform Toekomst Parochiekerken, een samenwerking tussen PARCUM en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), opgericht. Het platform fungeert als eerste aanspreekpunt voor alle vragen over de toekomst van parochiekerken en biedt ondersteuning, begeleiding en versterking waar nodig.

De komende jaren komt bijna een vijfde van de kerken (18,7%) in aanmerking voor herbestemming en komt iets meer dan een tiende (11,3%) deels, ruimtelijk, in aanmerking voor een nevenbestemming. Samen zouden dus bijna 30% van de kerken de komende jaren betrokken worden in een project van her- of nevenbestemming.

Het blijkt moeilijk om ideeën over her- of nevenbestemming in de praktijk effectief te realiseren, om daarvoor voldoende draagvlak te verkrijgen, om het daadwerkelijke (financiële) engagement te verkrijgen van de diverse partners wanneer het beslissingsmoment aanbreekt, om haalbaarheidsstudies om te zetten in concrete projecten. In die context werd een oproep georganiseerd om projecten te ondersteunen die inzetten op de instandhoudings- en restauratiewerken nodig om de herbestemming en structurele nevenbestemming van beschermde kerken te verzekeren.

Graag alle data in Excel ter beschikking stellen.

1. Hoeveel indieners hebben zich kandidaat gesteld voor de subsidieoproep? Graag een overzicht per provincie en per gemeente, met vermelding van indiener en het bedrag. Graag ook met opdeling tussen herbestemming, nevenbestemming en burgerparticipatie.
2. Het nieuwe decreet breidt de mogelijkheden tot aanvraag van een subsidie uit.  
Wordt volgens de minister door lokale besturen en kerkbesturen van die uitbreiding voldoende gebruikgemaakt? Hoe evalueert de minister dat momenteel?
3. Kan de minister een overzicht geven van de verdeling tussen beschermde en niet-beschermde kerken in Vlaanderen per provincie? Voor hoeveel kerken werden de voorbije 10 jaar, per soort en per provincie, subsidies aangevraagd?
4. Kan de minister in grote lijnen aangeven wat de redenen zijn van de niet-selectie van projectaanvragen?
5. Wat betreft de geselecteerde projecten:
  - a) Kan de minister per provincie en gemeente een overzicht geven van de geselecteerde projecten, inclusief een inhoudelijke toelichting per project voor West-Vlaanderen?
  - b) Wat wordt de her- of nevenbestemming van elk van de geselecteerde kerken? In welke categorieën kunnen ze worden verdeeld?
  - c) Graag voor de andere provincies de grote krachtlijnen en trends toelichten.
6. Op basis van welke criteria worden de preselectiedossiers beoordeeld?
  - a) Kan de minister aangeven welke criteria er het meest voor zorgen dat de toegekende scores niet volstaan voor de goedkeuring van een project?
  - b) Op welke manier weegt elk van die criteria door?
  - c) Hoe evalueert de minister de criteria tot nu?
7. De overgrote meerderheid van de gemeenten beschikt al over een goedgekeurd kerkenbeleidsplan.
  - a) Welke gemeenten hebben al een goedgekeurd kerkenbeleidsplan? Graag een geactualiseerde oplijsting, in Excel, per provincie van alle gemeenten, met de status van hun kerkenbeleidsplan en bij afwezigheid de eventuele redenen daartoe en de vooropgestelde timing.

- b) Werd gemeenten die niet over een dergelijk plan beschikken op een of andere manier gewezen op het belang ervan, teneinde hen er toch toe aan te zetten om op dat vlak een initiatief te nemen?
  - c) Plant de minister nieuwe stappen of ondersteuning voor gemeenten die nog niet over het plan beschikken?
8. Acht de minister het huidige, verhoogde budget voldoende?
- a) Voorziet de minister in een toename van het budget als ze vindt dat het budget onvoldoende is?
  - b) Graag een toelichting van de budgettaire prospecties voor de komende jaren.
9. Tijdens de vergadering van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering van 11 oktober 2022 stelde de minister dat in het Labo Lokale Burgerparticipatie innovatieve voorstellen worden verzameld en dat er ook wordt samengewerkt met de VVSG.
- a) Kan de minister daarover een update geven?
  - b) Is de minister tevreden over het huidige burgerparticipatiebeleid hieromtrent?
  - c) Ontving de minister reacties van de betrokken belangengroeperingen?
  - d) Op welke manier worden de graad van burgerparticipatie en de projecten geëvalueerd? Welke lessen trekt de minister eruit en op welke manier verspreidt ze die kennis onder de lokale besturen?
  - e) In bepaalde provincies worden de lokale besturen in hun traject begeleid door het provinciebestuur.
    - I. Heeft de minister daar weet van?
    - II. Hoe staat de minister daar tegenover? Ziet ze een uitbreiding ervan nodig?
    - III. Hoe ziet de minister de algemene rol van provincies in de her- en nevenbestemming van kerken?
10. Plant de minister bijkomende initiatieven om de burgerparticipatie verder te ondersteunen of versterken? Graag plan van aanpak, timing en budget.
11. De vorige minister duidde in zijn antwoord ook op de trajectbegeleidingssubsidies die tevens zouden openstaan voor burgerparticipatietrajecten.
- a) Kan de minister de stand van zaken hieromtrent toelichten?
  - b) Graag een overzicht per provincie van de toegekende subsidies, met inhoudelijke toelichting en bedrag specifiek voor burgerparticipatie rond kerken.
12. Het Platform Toekomst Parochiekerken (samenwerking van VVSG en PARCUM, ondersteund door de Vlaamse overheid) wil eveneens het eerste aanspreekpunt zijn en ondersteuning bieden bij bepaalde trajecten.
- a) Hoe evalueert de minister die samenwerking?
  - b) Welke budgettaire middelen vloeiden er al naartoe? Acht de minister die voldoende of voorziet ze in een stijging in de toekomst?

- c) Kan de minister een toelichting geven bij de realisaties die al voortvloeiden uit de samenwerking?
  - d) Het platform gaat ook na hoe private actoren meer kunnen worden betrokken bij de herbestemming.
    - I. Hoe evalueert de minister de focus op het betrekken van private actoren in concreto?
    - II. Acht de minister een uitbreiding ervan nodig?
    - III. In hoeverre ligt de focus daarbij ook op het betrekken van het brede publiek teneinde burgerparticipatie te versterken?
13. Vanuit de expertisegroep jeugdlokalen van Steunpunt Jeugd, in samenwerking met Chirojeugd Vlaanderen, Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen, FOS Open Scouting en Katholieke Landelijke Jeugd, wordt een nakend tekort aan lokalen voor jeugdverenigingswerk gesignaleerd. Ze opereren vaak vanuit lokalen die eigendom zijn van de kerkfabriek. Velen onder hen ontvingen de laatste jaren negatieve signalen over die samenwerking en verloren in bepaalde gevallen die samenwerking.
- a) Ziet de minister kansen in de herbestemming van kerkgebouwen of gebouwen van kerkfabrieken om ook voorzieningen te implementeren voor jeugdwerk om dit probleem te ondervangen?
  - b) Trad de minister al in overleg met de sector?
    - Zo ja, wat was het resultaat?
    - Zo niet, plant de minister een dergelijk overleg? Graag plan van aanpak en timing.

**GWENDOLYN RUTTEN**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

---

**ANTWOORD**

op vraag nr. 70 van 1 december 2023  
van **BRECHT WARNEZ**

---

1. In de inleiding van de vraag verwijst u naar een subsidieoproep voor *beschermde* kerken. Zoals u weet, behoort dit tot de bevoegdheid van collega M. Diependaele.
2. Ik verwijs naar de bespreking in de vergadering dd. 12 december 2023 van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering, en dit naar aanleiding van uw [vraag om uitleg](#).
3. Als minister van Binnenlands Bestuur ben ik verantwoordelijk voor de besturen van de eredienst, niet voor het eventuele beschermingsstatuut van de parochiekerken, hetgeen de bevoegdheid is van collega M. Diependaele. Het Platform Toekomst Parochiekerken, verantwoordelijk voor de monitoring van gegevens en tendensen met betrekking tot de herbestemming van parochiekerken, bezorgde mij de bijlage 1, met het overzicht van de verdeling, per provincie, van beschermde en niet-beschermde parochiekerken. Wat de subsidies betreft, kan ik enkel het overzicht bezorgen van de toegekende subsidies door mijn administratie, het Agentschap Binnenlands Bestuur, voor werken aan niet-beschermde kerken (bijlage 2).
4. Zie mijn antwoord op vraag 1.
5. Zie mijn antwoord op vraag 1.
6. Zie mijn antwoord op vraag 1.
7. Ik verwijs naar mijn antwoord op uw vraag nr. 513 van 22 september 2023. In bijlage 3 vindt u het meest recente overzicht ons bezorgd door het Platform Toekomst Parochiekerken. De ondersteuning van de gemeenten in verband met de opmaak van kerkenbeleidsplannen is toevertrouwd aan het Platform Toekomst Parochiekerken. Het Platform doet dit middels een aanbod van informatie, advies (ook per plaatse), vormingen en het aanbieden van een type-bestek om externe expertise in te winnen. Ik verwijs verder naar de bespreking in de vergadering dd. 12 december 2023 van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering.
8. Het is onduidelijk naar welk budget u verwijst. Wellicht naar het budget beschikbaar voor de subsidieoproep voor beschermde kerken. In dit geval verwijs ik naar mijn antwoord op vraag 1.
9. a) Het Labo Lokale Burgerparticipatie, opgericht in 2020 als een 3-jarig project waarbij innoverende cases van lokale burgerparticipatie worden verzameld, geanalyseerd en verspreid, is ondertussen met 2 jaar verlengd. Op de VVSG-website zijn de tussentijdse resultaten te consulteren: inspirerende voorbeelden in de praktijkendatabank, webinars, artikelen, info uit wetenschappelijk onderzoek en praktijkvideo's. Verder is er een experimentlijn opgezet rond het 'Right to Challenge', die inmiddels verbreed is tot een onderzoek van verschillende aspecten die de samenwerking tussen burgerinitiatief en lokaal bestuur vorm geven. Ook hiervan wordt op het kennisnetwerk gerapporteerd. Het Platform Toekomst Parochiekerken,

eveneens opgericht binnen de schoot van de VVSG, is hiervan uiteraard goed op de hoogte.

- b) Ik stel vast dat het belang van overleg en dialoog met de bevolking over het algemeen hoog wordt ingeschat. De lokale besturen zijn in de eerste plaats geschikt om burgerparticipatie in de praktijk vorm te geven en te kiezen voor die initiatieven die het best in de lokale context passen.
  - c) Het Labo Lokale Burgerparticipatie houdt nauw contact met middenveldorganisaties. Organisaties als Socius, De Wakkere Burger, de Vlaamse Landmaatschappij, Kenniscentrum Vlaamse Steden, Netwerk Duurzame Mobiliteit maar ook het Instituut voor de Overheid KULeuven zijn opgenomen in de koplopersgroep van het Labo. Daarnaast is er nauw contact met tal van andere middenveldorganisaties.
  - d) Het project Labo Lokale Burgerparticipatie wordt opgevolgd door een stuurgroep die is samengesteld uit vertegenwoordigers van de VVSG, het Agentschap Binnenlands Bestuur en mijn kabinet. De stuurgroep komt minstens 2 maal per jaar samen voor de evaluatie van het jaarrapport, de opmaak van de jaarplanning en eventuele bijstellingen.
  - e) Ik neem aan dat deze deelvraag van vraag 9 niet langer gaat over het Labo Lokale Burgerparticipatie maar over de rol van provinciebesturen in participatietrajecten bij her- en nevenbestemming van kerken. Het Platform Toekomst Parochiekerken onderhoudt contacten met de initiatiefnemende provincies, met name de provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen. In West-Vlaanderen staat er een aanbod op til. Het overleg gebeurt ook via de VVP (Vereniging van Vlaamse Provincies), die overigens is vertegenwoordigd in de klankbordgroep van het Platform. Uiteraard is het wenselijk dat de provinciale subsidielijnen complementair zijn aan de subsidies van het Agentschap Binnenlands Bestuur en de premies van het Agentschap Onroerend Erfgoed.
- 10. Het Labo Lokale Burgerparticipatie ontvangt een subsidie tot en met december 2024. En er is de decretale mogelijkheid tot subsidie voor trajectbegeleiding in het kader van projecten van her- of nevenbestemming van parochiekerken. Bijkomende initiatieven zijn op dit moment niet gepland.
  - 11. Ik verwijs naar de bespreking in de vergadering dd. 12 december 2023 van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering.
  - 12. Ik verwijs naar de bespreking in de vergadering dd. 12 december 2023 van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering.
  - 13. Dit onderwerp kwam ter sprake in een overleg dd. 9 november 2023 tussen mijn kabinet en vertegenwoordigers van het Kinderrechtencommissariaat en De Ambassade. Ook het Platform Toekomst Parochiekerken heeft eerste contacten gehad met de jeugdsector. Het concrete "makelaarschap" tussen het aanbod aan niet meer voor de eredienst noodzakelijke parochiekerken en de vraag naar ruimte/gebouwen vanuit diverse maatschappelijke actoren, behoort tot het takenpakket van het Platform Toekomst Parochiekerken.

## **BIJLAGE**

- 1. [Overzicht van de beschermde en de niet-beschermde parochiekerken, per provincie](#)
- 2. [Overzicht van de subsidies verstrekt door het Agentschap Binnenlands Bestuur voor de niet-beschermde parochiekerken](#)
- 3. [Overzicht van de gemeenten met en zonder kerkenbeleidsplan, per bisdom](#)